

УДК 636.09:340.6(094.1)+343.13

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.6471059>

I.V. ЯЦЕНКО,

провідний науковий співробітник Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса", доктор ветеринарних наук, професор, м. Харків, Україна; e-mail: yacenko-1971@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8903-2129>

ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ ОСОБОЮ ПОСТАНОВИ ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

I.V. YATSENKO,

Leading Researcher, National Scientific Center "Hon. Prof. M.S. Bokarius Forensic Science Institute", Doctor of Veterinary Sciences, Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: yacenko-1971@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8903-2129>

PROBLEMS OF MAKING A DECISION ON THE APPOINTMENT OF FORENSIC VETERINARY EXAMINATION BY AN AUTHORIZED PERSON AND THE WAYS TO SOLVE THEM

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Значний обсяг питань щодо теоретичних, організаційно-правових та праксеологічних засад судово-ветеринарної експертизи потребують розроблення, тлумачення, обґрунтування, апробації, впровадження або удосконалення. Серед них – укладання окремих процесуальних документів щодо призначення та проведення судово-ветеринарної експертизи, зокрема, постанови слідчого чи прокурора про призначення судово-ветеринарної експертизи, враховуючи особливості питань, що ставляться замовником експертизи на вирішення судовому експерту, а також необхідністю застосування до об'єктів руйнівних методів дослідження. **Мета** статті полягає у формулюванні та обґрунтуванні особливостей змісту структурних елементів постанови слідчого чи прокурора про призначення судово-ветеринарної експертизи. **Методологічну** основу статті становить діалектичний метод наукового пізнання, методи аналізу та синтезу за допомогою яких здійснено загальнотеоретичне дослідження проблеми укладання уповноваженою особою постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи та шляхів їх вирішення. **Результатом** дослідження є з'ясування особливостей структури постанови уповноваженої особи про призначення судово-ветеринарної експертизи. **Висновки.** У роботі обґрунтовано підстави для вироблення рекомендацій з призначення судово-ветеринарної експертизи. Стверджується, що постанова уповноваженої особи про призначення судово-ветеринарної експертизи є процесуальним рішенням уповноваженої особи, відповідно до ч.1 і 3 ст.110 КПК України. Так, слідчий або прокурор зобов'язані звернутися до судового експерта для проведення судово-ветеринарної експертизи за наявності підстав, зокрема, для встановлення причини смерті тварини, а також для встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень у т. ч. й до такого об'єкта судової експертизи, як тварина. Показано, що для всебічного обґрунтування мотивів складання Постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи слідчий чи прокурор мають посылатись на статті Кримінального процесуального кодексу України: 40 (слідчий орган досудового розслідування), 69 (експерт), 101 (висновок експерта), 102 (зміст висновку експерта), 110 (процесуальні рішення), 242 (підстави проведення експертизи), 243 (порядок залучення експерта). Виокремлено систему питань в авторській редакції, які можуть бути поставлені на вирішення судовому експертові під час проведення судово-ветеринарної експертизи, що стосуються живої потерпілої тварини, трупа тварини за насильницької смерті, кормів і кормових добавок для тварин. Виокремлені питання базуються на принципах формальної логіки, діалектики, системного аналізу, моделювання, а їх формулювання здатне позитивно вплинути на ефективність проведення і результативність судово-ветеринарної експертизи, надання обґрунтованого й об'єктивного висновку експерта у категоричній формі. Доведено, що дозвіл замовника судово-ветеринарної експертизи (слідчого, прокурора) на застосування руйнівних методів дослідження, що знищують чи пошкоджують об'єкт судової експертизи або змінюють його властивості лише у тій мірі, в якій це необхідно для дослідження, є обов'язковою складовою резолютивної частини постанови, оскільки судово-ветеринарне дослідження таких об'єктів як труп тварини, корми, кормові добавки неможливе без пошкодження,

що відповідає одному із принципів судово-експертної діяльності та узгоджується із ст.5 Закону України "Про судову експертизу", абзацом 1 п.4.11, абзацом 6 п.2.2 та абзацом 2 п.4.11 "Інструкції про призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень".

Ключові слова: *судово-ветеринарна експертиза; постанова слідчого; постанова прокурора; постанова дізнавача; спосіб укладання постанови*

***

Problem statement. A significant amount of questions regarding the theoretical, organizational, legal and praxeological forensic veterinary expertise foundations require development, interpretation, justification, approval, implementation or improvement. Among them is the conclusion of separate procedural documents regarding the appointment and conduct of forensic veterinary expertise, in particular, the resolution of the investigator or prosecutor on the appointment of forensic veterinary expertise, taking into account the specifics of the issues that the customer of the expertise asks the forensic expert to solve, as well as the need to apply to objects destructive research methods. The **purpose** of the article is to formulate and justify the peculiarities of the content of the structural elements of the resolution of the investigator or prosecutor on the appointment of forensic veterinary expertise. The **methodological basis** of the article is the dialectical method of scientific knowledge, the methods of analysis and synthesis, with the help of which a general theoretical study of the problem of drawing up a decision by an authorized person on the appointment of forensic veterinary expertise and ways of solving them is carried out. The **result** of the study is the clarification of the specifics of the structure of the resolution of the authorized person on the appointment of forensic veterinary expertise. **Conclusions.** The work substantiates the grounds for developing recommendations for the appointment of forensic veterinary expertise. It is claimed that the resolution of the authorized person on the appointment of forensic veterinary expertise is a procedural decision of the authorized person, by parts 1 and 3 of article 110 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. Thus, the investigator or prosecutor is obliged to contact a forensic expert to conduct forensic veterinary expertise if there are grounds, in particular, to establish the cause of the animal's death, as well as to establish the severity and nature of bodily injuries, including to such an object forensic expertise, like an animal. It is shown that for a comprehensive justification of the reasons for drawing up the Resolution on the appointment of forensic veterinary expertise, the investigator or prosecutor should refer to the articles of the Criminal Procedure Code of Ukraine: 40 (investigative body of pre-trial investigation), 69 (expert), 101 (expert opinion), 102 (the content of the opinion expert), 110 (procedural decisions), 242 (grounds for expert expertise), 243 (procedure for engaging an expert). A system of questions in the author's edition that can be put to the decision of a forensic expert during forensic veterinary expertise related to a living injured animal, a corpse of an animal due to violent death, fodder and feed additives for animals is singled out. The singled-out questions are based on the principles of formal logic, dialectics, system analysis, and modeling, and their formulation can positively affect the efficiency and effectiveness of the forensic veterinary expertise, providing a well-founded and objective opinion of the expert in a categorical form. It has been proven that the permission of the customer of the forensic veterinary expertise (investigator, prosecutor) to use destructive research methods that destroy or damage the object of forensic expertise or change its properties only to the extent necessary for the research is a mandatory component operative part of the resolution since forensic veterinary expertise of objects such as animal carcasses, fodder, feed additives is impossible without damage, which corresponds to one of the principles of forensic expert activity and is consistent with Article 5 of the Law of Ukraine "On Forensic Expertise", paragraph 1 clause 4.11, paragraph 6 of clause 2.2 and paragraph 2 of clause 4.11 "Instructions on appointment and conduct of forensic expertise's and expert studies".

Key words: *forensic veterinary expertise; resolution of the investigator; resolution of the prosecutor; resolution of the inquirer; method of drawing up the resolution*

Постановка проблеми

Судово-ветеринарна експертиза – новий вид прикладної та наукової діяльності в системі експертного забезпечення правосуддя. Вона уведена в системі спеціалізованих установ України за ініціативи Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса" у 2019 році [1]. З того часу здійснюється розроблення як матеріальних, так і процесуальних основ судово-ветеринарної експертизи [2–3]. Нині вже є наукові напрацювання, враховуючи особливості предмета, об'єктів і методології дослідження, що використовуються у практичній

судово-ветеринарній експертній діяльності [4–8].

Проте, значний обсяг питань щодо теоретичних, організаційно-правових та праксеологічних засад цього класу судової експертизи ще потребують розроблення, тлумачення, обґрунтування, апробації, впровадження або удосконалення. Серед них – укладання окремих процесуальних документів щодо призначення та проведення судово-ветеринарної експертизи, зокрема, постанови слідчого чи прокурора про призначення судово-ветеринарної експертизи, враховуючи особливості питань, що ставляться замовником експертизи на вирішення судовому

експерту, а також необхідністю застосування до об'єктів руйнівних методів дослідження.

Організаційно-правові основи судово-експертної діяльності в Україні досліджували вітчизняні науковці, зокрема О.М. Ключев, О.П. Угровецький, В.Ю. Шепітько, Е.Б. Сімакова-Єфремян, М.Г. Щербаковський, Л.М. Головченко, В.Г. Гончаренко, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, М.В. Салтевський, М.Я. Сегай, С.І. Тихенко, А.І. Лозовий, Н.М. Ткаченко, К.В. Калюга, Ю.В. Циганюк, О.В. Кравчук, С.А. Крушинський, Є.І. Макаренко, В.М. Здор, Т.О. Павлова, О.Д. Жученко, О. Несімко, В. Бараняк, О.І. Жеребко, О.А. Кравченко, В.К. Лисиченко та ін. [9–17], що свідчить про актуальність дослідження цього питання. Проте, незважаючи на суттєвий внесок у розвиток теоретичних, процесуальних, загально-методичних та праксеологічних засад експертного забезпечення правосуддя, науковці працюючи зазначених учених не повністю окреслили проблему, а, навпаки, підняли нові питання, які потребують вирішення, особливо щодо нововведених судових експертиз, серед яких судово-ветеринарна експертиза.

Зважаючи, що згідно із п.14 ч.1 ст.92 Конституції України засади судової експертизи у здійсненні правосуддя визначаються виключно законами України [18], це обумовило необхідність виваженого підходу до розробки та впровадження організаційно-правових засад судово-експертної діяльності в цілому [19] та судово-ветеринарної експертизи зокрема.

Проблеми організації судово-ветеринарної експертизи потребують свого вирішення шляхом виявлення та усунення різноманітних суперечностей, неузгодженостей, прогалин у законодавстві України, а також адаптації окремих питань судової експертології в теорію та практику судово-ветеринарної експертизи [20].

В Україні судово-ветеринарна експертиза призначається уповноваженими особами під час досудового розслідування правопорушень, пов'язаних із жорстоким поводженням з тваринами (ст.299 Кримінального кодексу України (далі – КК) [21] та ст.89 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [22]), незаконним полюванням (ст.248 КК), незаконним зайняттям рибним, звірним або іншим водним добувним промислом (ст.249 КК), порушенням вимог щодо охорони диких тварин (ст.87 КУпАП), порушенням порядку обігу об'єктів тваринного світу, правил утримання диких тварин (ст.88-1 КУпАП), порушенням вимог щодо охорони видів тварин, занесених до Червоної

книги України (ст.90 КУпАП), порушенням правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог (ст.107 КУпАП), порушенням правил тримання собак і котів (ст.154 КУпАП).

Суб'єктами призначення судово-ветеринарної експертизи є слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, а також дізнавач. Останній наділений повноваженнями здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, відповідно до ч.4 ст.3 КПК [23].

Однією із проблем під час призначення судово-ветеринарної експертизи є укладання постанови слідчим, прокурором чи дізнавачем з урахуванням у ній всіх особливостей судово-експертного дослідження, наприклад, можливим застосуванням руйнівних методів під час розтину підекспертного трупа тварини, постановленням питань на вирішення судового експерта залежно від об'єкта дослідження (труп тварини, жива тварина, корма, кормові добавки, ветеринарні лікарські засоби чи матеріалізовані об'єкти).

Отже, зважаючи на вище викладене, розглядане питання є актуальним у судово-ветеринарній експертизі як з теоретичної, так і практичної точок зору. Тому метою роботи є формулювання та обґрунтування особливостей змісту структурних елементів постанови слідчого, прокурора чи дізнавача про призначення судово-ветеринарної експертизи. Її новизна полягає в обґрунтованому формулюванні вступної, мотивувальної та резолютивної частин постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи, та запропонованому переліку питань, які можуть бути поставлені уповноваженою особою у постанові для вирішення їх судово-ветеринарним експертом щодо живої потерпілої тварини, трупа тварини, отруєння тварин, а також якості і безпечності кормів і кормових добавок для тварин. Завданнями статті є розкриття особливостей структури вступної, мотивувальної та резолютивної частин постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи та формулювання питань, які можуть бути поставлені судовому експертові на вирішення під час судово-ветеринарного дослідження.

Відповідно до ч.1 ст.110 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [23], процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду. Рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідним (ч.3 ст.110 КПК).

Структура вступної частина постанови

Структура постанови слідчого чи прокурора передбачена ч.5 ст.110 КПК. Цей процесуальний документ про призначення судово-ветеринарної експертизи укладається на офіційному бланку установи (ч.6 ст.110 КПК). Він складається із трьох частин: вступної, мотивувальної та резолютивної. У *вступній частині*, відповідно до ч.5 ст.110 КПК, обов'язково зазначають найменування документа – "Постанова про призначення судово-ветеринарної експертизи", а також вказують місце і час її винесення.

Приклад: ПОСТАНОВА про призначення судово-ветеринарної експертизи, м. Харків, 05 травня 2022 року.

Також у вступній частині Постанови зазначається прізвище, ім'я, по батькові; посада особи, яка винесла постанову; номер кримінального провадження, зареєстрованого в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, дата його реєстрації в ЄРДР; правова кваліфікація кримінального правопорушення, передбаченого відповідною частиною відповідної статті Кримінального кодексу України.

Приклад: "Слідчий слідчого відділу відділення поліції № x Харківського районного управління поліції Головного управління Національної поліції в Харківській області капітан поліції (*зазначається повністю, прізвище, ім'я, по батькові*), розглянувши матеріали кримінального провадження, зареєстрованого в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (*дата*) за № xxxxxxxxxxxxxxxx, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.x ст.299 КК України, – Встановив:"

Структура мотивувальної частини постанови

Друга частина Постанови – *мотивувальна*, яка повинна містити відомості про зміст обставин, які є підставами для прийняття постанови.

Викладення цієї частини постанови починається повідомленням, що у провадженні відповідного слідчого відділу поліції перебувають матеріали кримінального провадження, зареєстрованого в ЄРДР за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого певною частиною певної статті Кримінального кодексу України. Наприклад: "У провадженні слідчого відділу відділення поліції № 1 Харківського районного управління поліції Головного управління Національної поліції в Харківській області перебувають матеріали кримінального провадження зареєстрованого в Єдиному реєстрі досудових розслі-

дувань 03.08.2022 р. за № 12021045630000529, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст.299 КК України".

Викладення обставин кримінального правопорушення здійснюється чітко, послідовно, логічно, лаконічно, проте із змісту такого описування має бути зрозуміла суть події правопорушення, адже вона буде перенесена судово-ветеринарним експертом у вступну частину Висновку експерта під час його укладання.

Описуючи у постанові суть події правопорушення зазначають:

– дату, коли до чергової частини відділу поліції надійшло повідомлення про правопорушення, а також за яких умов було скоєне правопорушення. Наприклад, "09.01.2021 року до чергової частини ВП № 2 ДРУП ГУНП в Харківській області надійшло повідомлення про те, що 09.01.2021 о 08.30 годині невідома особа, перебуваючи на території привокзальної площі, розташованої по вул. Вокзальна, 27 у м. Харків, поводитись жорстоко з собакою, яка на той час перебувала на зазначеній території, застреливши її (ЄО № xxxxx)";

– дату й результати проведеного огляду місця події. Наприклад, "09.01.2021 слідчим СВ ВП № 1 ДРУП ГУНП в Харківській області старшим лейтенантом поліції (*зазначається прізвище, ім'я, по батькові*) було проведено огляд місця події, зокрема ділянки місцевості привокзальної площі, розташованої по вул. Вокзальна, 27 у м. Харків. Там виявлено труп собаки, невстановленої породи, середньої статури, окрас шерсті – сіро-жовтого кольору. Під час огляду трупа тварини виявлені ушкодження у вигляді ранових отворів в ділянці реберної стінки справа, черева справа, правого стегна";

– дату виявлення, вилучення і спрямування об'єкта дослідження на судово-ветеринарну експертизу, або інші дії з цим об'єктом, які були вчинені за конкретних обставин. Наприклад, "Після проведення огляду труп собаки запаковано до поліетиленового пакету чорного кольору та передано до КП "Центр поводження з тваринами" під відповідальне зберігання строком на 1 місяць (до 09.02.2021 р.), за адресою: м. Харків, проспект Гагаріна, 258".

У разі підозри на смерть тварини від отруєння описування змісту обставин, які є підставою для винесення Постанови може бути, наприклад, таким: "До чергової частини П.....го ВП СВП ГУНП в Д.....ій області від ДОП П.....го ВП СВП ГУНП лейтенанта поліції К.Є.В. надійшов рапорт про те, що ним під час

розгляду повідомлення зі служби "102" від Г.Н.М., 10.05.1985 року народження, яка мешкає за адресою: вул. Мирна, 126 смт. М.....е П.....го району Д.....ої області, що зареєстроване в ЄО № 452 від 05.02.2021 ним було встановлено факт жорстокого поводження з тваринами невідомими особами, який проявлявся у згодовуванні тварині м'яса, яке могло містити отруту, що призвело до смерті тварини (ЄО №153 від 11.01.2020). 10.05.2022 під час огляду місця події було вилучено труп собаки та шматки м'яса, які можуть містити отруту, від якої настала смерть тварини. У діях невідомих осіб наявний склад злочину, передбаченого ст.299 КК України, зокрема, жорстоке поводження з тваринами, що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до загибелі тварини".

У разі, якщо об'єктом дослідження є постраждала жива тварина, то у постанові зазначають дату надходження повідомлення до відділу поліції про скоєне правопорушення, а також коротко описують обставини справи. Наприклад: "15.03.2021 р. до І.....го ВП ГУНП в Х.....й області надійшло повідомлення про те, що за адресою: м. Х., пр. Г., 39, кв. 29 К.В.С. жорстоко поводиться зі своєю собакою. К.В.С., знаходячись на балконі своєї квартири, що розташована за адресою: м. Х., пр. Г., 39, кв. 29, заподіяв тілесні ушкодження своїй собаці породи спанієль, віком до 6 місяців, шляхом нанесення ударів твариною об різні поверхні побутових предметів та меблі, що знаходиться на балконі, а також наніс удари та побої ногами та невідомим предметом. Під час огляду місця події потерпіла тварина була вилучена у власника і поміщена на тимчасове зберігання до КП "Центр поводження з тваринами" на 1 місяць". Згідно з актом її обстеження, виданого у КП "Центр поводження з тваринами" від 15.03.2021 р., їй було заподіяно гостру черепно-мозкову травму та перелом нижньої щелепи".

Друга половина мотивувальної частини постанови має відображати мотиви її винесення, їх обґрунтування та посилання на положення Кримінального процесуального кодексу. Під час укладання постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи, для обґрунтування її призначення слідчий повинен посилатися на ст.ст.40 (слідчий орган досудового розслідування), 69 (експерт), 101 (висновок експерта), 102 (зміст висновку експерта), 110 (процесуальні рішення), 242 (підстави проведення експерти-

зи), 243 (порядок залучення експерта). Так, виходячи із положень ст.40 КПК слідчий несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення процесуальних дій (ч.1), він уповноважений проводити слідчі (розшукові) дії (п.2 ч.2), приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК (п.8 ч.2).

У статті 69 КПК наведено вимоги до судового експерта, регламентуються його права, обов'язки, заборони, зокрема, відповідно до ч.5 ст.69 КПК експерт зобов'язаний особисто провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності – роз'яснити його.

У статті 101 КПК (висновок експерта), зазначається, що висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи (ч.1); він повинен ґрунтуватися на відомостях, які експерт сприймав безпосередньо або вони стали йому відомі під час дослідження матеріалів, що були надані для проведення дослідження (ч.3); експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність (ч.3); запитання, які ставляться експертові, та його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта (ч.4); висновок експерта надається у письмовій формі (ч.7).

У статті 102 КПК регламентується зміст висновку експерта.

Ст.110 КПК містить інформацію про процесуальні рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду (ч.1). Рішення слідчого або прокурора приймається у формі постанови (ч.3). Зазначається структура (ч.5) та форми виготовлення постанови (ч.6), обов'язковість її для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується (ч.7).

Ч.1 ст.242 КПК встановлює, що судово-ветеринарна експертиза може бути проведена експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 КПК, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. У випадку призначення судово-ветеринарної експертизи

пертизи спеціальними знаннями будуть знання в галузі ветеринарної медицини.

Ч.2 ст.242 КПК регламентує, що слідчий або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи щодо встановлення: 1) причин смерті; 2) тяжкості та характеру тілесних ушкоджень. Проте ці норми стосуються виключно людини. Підстави ж щодо призначення судово-ветеринарної експертизи у чинному КПК відсутні. Аналіз власної експертної практики протягом 2010–2022 років показав, що встановити істину щодо злочинів проти життя і здоров'я тварин, особливо за жорстокого поводження з ними, неможливе без застосування спеціальних ветеринарних знань або ветеринарних знань у комплексі із спеціальними знаннями у іншій сфері, тобто шляхом проведення судово-ветеринарної експертизи чи комплексних експертиз. У зв'язку з цим пропонуємо доповнити статтю 242 КПК такими пунктами: "2 Слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо: 7) встановлення смерті тварини; 8) встановлення характеру та тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини".

Встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень є одним із центральних питань, що вирішується судовим експертом під час проведення судово-ветеринарної експертизи. Для цього судовий експерт користується розробленими нами "Правилами судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини (методичні рекомендації)" [24].

Стаття 243 КПК регламентує порядок залучення судового експерта. Так, відповідно до ч.1 ст.243 КПК України, сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого.

Згідно із ч.3 ст.243 КПК України, експерт, у т.ч. й судово-ветеринарний, може бути залучений слідчим суддею за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених ст.244 КПК.

Резюмуючи мотиви прийняття постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи, їх обґрунтування з посиланням на положення КПК, особа, яка прийняла відповідне процесуальне рішення у постанові зазначає: "Враховуючи, що для з'ясування обставин, які мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні ветеринарні знання (або комплекс спеціальних знань у кількох галузях, наприклад, ветеринарної медицини та токсикології, балістики, біології тощо), а також з метою

повного, швидкого, неупередженого розслідування вказаного кримінального провадження, керуючись ст.ст.40, 69, 101, 102, 110, 242, 243 КПК України, – ПОСТАНОВИВ:"

Структура резолютивної частина постанови

У третій, резолютивній частині постанови слідчого приводиться інформація, яка повинна містити відомості про: зміст прийнятого процесуального рішення; місце та час (строки) його виконання; особу, якій належить виконати постанову; можливість та порядок її оскарження.

Зміст прийнятого процесуального рішення складається із рішення уповноваженої особи про проведення судово-ветеринарної експертизи за кримінальним провадженням із вказівкою на номер за яким це кримінальне провадження зареєстроване в ЄРДР, дату його реєстрації та залучення судових експертів (зазначаються або прізвище судового експерта, або експерти якої спеціалізованої державної установи залучені). Наприклад, "1. Призначити судово-ветеринарну експертизу за кримінальним провадженням, внесеним до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 1205234785235673 від 17.07.2022 року, до проведення якої залучити судових експертів Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса" МЮ України".

Далі у резолютивній частині постанови слідчий або прокурор зазначають про попередження судових експертів про кримінальну відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (статтями 384) та (відмова експерта від виконання покладених на нього обов'язків (стаття 385) КК України [21]. Наприклад, "2. Судових експертів попередити про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого висновку і відмову від виконання покладених на нього обов'язків за статтями 384, 385 КК України".

Формулювання питань, які можуть бути поставлені судовому експертові на вирішення під час судово-ветеринарного дослідження

Наступним структурним елементом постанови є формулювання питань, які будуть поставлені судовому експертові на вирішення під час судово-ветеринарного дослідження. Зміст питань буде залежати від об'єкта дослідження: підекспертний труп тварини чи жива підекспертна тварина. Так, нами розроблені питання, що можуть бути поставлені на вирішення судово-ветеринарного експерта під час судово-вете-

ринарного дослідження трупа тварини. Їх детальне обґрунтування та пояснення значення для замовника судової експертизи наведені в авторській науковій публікації [25].

Приклад: "3. На вирішення судових експертів поставити такі питання:

- до якого виду і класу відноситься труп досліджуваної тварини? Чи є труп наданої на дослідження тварини хребетною твариною?

- якої статі, віку підекспертний труп тварин, які його фізіологічні особливості?

- які тілесні uszkodження виявлені у підекспертному трупі тварини, яка їх локалізація і характер?

- який механізм та яка черговість і послідовність заподіяних тілесних uszkodжень, виявлених у підекспертному трупі тварини?

- яка причина смерті тварин, труп якої досліджено?

- яка давність утворення uszkodжень, виявлених у підекспертному трупі тварини. Прижиттєвий чи посмертний характер вони носять?

- якого ступеня тяжкості тілесні uszkodження, виявлені у підекспертному трупі тварин?

- чи є uszkodження, виявлені у підекспертному трупі тварини, смертельними?

- які ускладнення здоров'я від заподіяних uszkodжень виникли за життя тварини? Чи є ці ускладнення смертельними?

- чи є виявлені в підекспертному трупі тварини тілесні uszkodження каліцтвом?

- чи є на підекспертному трупі тварини характерні ознаки uszkodження, за якими можна встановити характер та особливості зброї чи інших знарядь, якими заподіяні травми?

- чи існує причинно-наслідковий зв'язок між виявленими тілесними uszkodженнями і смертю тварини?

- чи могли бути виявлені uszkodження результатом насильницької дії над твариною?

- чи спричинили виявлені uszkodження фізичний біль, страждання і мучення тварини перед смертю?"

У разі версії смерті тварини в результаті її отруєння на вирішення судово-ветеринарному експертові (чи судовим експертам різних експертних спеціальностей у разі призначення комплексної судово-ветеринарної та судово-токсикологічної експертизи) у постанові слідчого чи прокурора можуть бути поставлені такі питання:

- до якого виду і класу відноситься труп досліджуваної тварини? Чи є ця тварина хребетною?

- якої статі, віку тварина, труп якої надано на дослідження, та які її фізіологічні особливості?

- які патоморфологічні зміни виявлені у трупі

тварини та який механізм їх утворення?

- яка причина смерті тварини?

- яка давність настання смерті тварини?

Питання, приведені далі ставиться під час проведення комплексної судової ветеринарно-токсикологічної експертизи:

- від якої отрути настала смерть тварини?

- яка концентрація отрути в трупі тварини?

Чи є вона смертельною?

- як швидко настала смерть тварини після введення отрути в її організм?

- якщо причина смерті отруєння, то чи перебуває це у причинно-наслідковому зв'язку зі смертю тварини?

- які ускладнення здоров'я виникли у тварини чи є ці ускладнення смертельними?

- яким шляхом отруту введено в організм тварини (через рот, легені, неушкоджену шкіру чи ін'єкцією) та у якому вигляді (порошок, таблетки, рідина, розчин, газ)?

- яким способом отрута могла потрапити до організму тварини (з кормом, водою, як ліки або як протиотрута)?

- якщо отруту виявлено у трупному матеріалі, чи потрапила вона у тканини після смерті тварини?

- чи пов'язане отруєння тварини з прийомом корму і води?

- чи заподіяло виявлене отруєння фізичний біль, страждання і мучення тварини перед смертю?

- чи ідентична та отрута, яка міститься в шматках м'яса біологічному матеріалові, опечатаному в сейф-пакеті Національної поліції України № ..., наданий на судову експертизу, тій отруті, від якої загинула досліджувана тварина?

Якщо ж об'єктом судово-ветеринарного дослідження буде жива підекспертна тварина, потерпіла від жорстокого поводження з нею, то на розв'язання судово-ветеринарному експерту можуть бути поставлені питання іншого характеру, перелік яких запропонований нами [26], зокрема:

- до якого виду і класу відноситься тварина, яку досліджено? Чи належить потерпіла тварина до хребетних тварин?

- які фізіологічні особливості потерпілої тварини?

- яким є характер uszkodжень з ветеринарної точки зору та яка їх локалізація?

- який механізм виникнення тілесних uszkodжень у потерпілої тварини;

- яка черговість і послідовність заподіяння uszkodжень, виявлених у потерпілої тварини?

- чи могли виявлені uszkodження виникнути

без стороннього втручання?

– чи можна за характером ушкодження тіла тварини встановити, яким видом знаряддя травми вони спричинені? (зазначене питання може вирішуватись комплексною судовою ветеринарно-трасологічною експертизою шляхом застосування спеціальних ветеринарних і трасологічних знань);

– яка давність виникнення тілесних ушкоджень у потерпілої тварини?

– якого ступеня тяжкості кожне з ушкоджень, виявлених в тілі потерпілої тварини?

– чи є ушкодження, завдані тварині, небезпечними для життя в момент їх заподіяння, а якщо так, то чим зумовлена їх небезпечність?

– до яких наслідків для здоров'я тварини призвело кожне із спричинених ушкоджень, і якими є наслідки в їх сукупності?

– чи були в наданні ветеринарної допомоги потерпілій тварині недоліки, що стали причиною спричинення їй ушкоджень, а якщо так, то який ступінь тяжкості цих ушкоджень, чи є втрата загальногосподарського і спеціального використання потерпілої тварини і, якщо є, то який її термін?

– чи існує причинно-наслідковий зв'язок між спричиненими тварині тілесними ушкодженнями за встановлених обставин і розладом її здоров'я?

– чи призвели до каліцтва тварини спричинені їй ушкодження за встановлених обставин як кожне окремо, так і в сукупності?

– чи вплинуло і як саме наявне каліцтво у тварини на термін втрати загальногосподарського використання потерпілої тварини у зв'язку з одержаною травмою?

– чи існує причинний зв'язок між спричиненим тварині ушкодженням за встановлених обставин і перериванням вагітності?

– чи є ушкодження, виявлене на тілі тварини, ушкодженням її екстер'єру, якщо так, то воно виправне чи не виправне і який ступінь тяжкості заподіяного ушкодження?

– який механізм утворення ушкодження екстер'єру тварини?

– чи є ознаки, за якими можна встановити знаряддя, якими заподіяно ушкодження екстер'єру тварини?

– чи призвело ушкодження до знівечення екстер'єру тварини?

– чи могла тварина отримати виявлені ушкодження самостійно, без стороннього втручання?

– чи є на тілі підекспертної тварини сліди, які вказують на заподіяння їй болю, а якщо так, то яким є механізм їх утворення та давність виникнення?

– чи вплинули дії, пов'язані з тривалим позбавленням підекспертної тварини тепла, корму, пиття, утримання її в умовах, шкідливих для здоров'я за умов, зазначених в постанові слідчого чи ухвалі суду, на стан здоров'я підекспертної тварини, і як саме?

– чи спричинили виявлені у підекспертної тварини тілесні ушкодження фізичний біль і страждання?

Якщо судово-ветеринарна експертиза призначається за матеріалами кримінального провадження чи справи, то в кожному питанні, яке ставить слідчий на вирішення судово-ветеринарному експерту він має зазначити посилання на документ, який і є, власне, матеріалізованим об'єктом дослідження судово-ветеринарного експерта. У наведеному нижче прикладі об'єктом дослідження був труп кошеняти. Його дослідження проведене в акредитованій державній лабораторії, а результати викладені у "Звіті про результати дослідження патологічного (біологічного) матеріалу". Слідчий долучив зазначений Звіт до матеріалів кримінального провадження і призначив судово-ветеринарну експертизу, поставивши для розв'язання судово-ветеринарним експертам такі питання (приводимо не всі):

"1. Які тілесні ушкодження виявлені у трупі кошеняти, згідно із звітом про результати дослідження патологічного (біологічного) матеріалу № 0008897 п.м./10 від 25.05.2021 року, виданого Лабораторією ім. професора Л.С. Ценковського Держпродспоживслужби, за адресою: м. Херсон, сел. Інженерне, вул. Садова, 37? Яка їх локалізація і характер?"

2. Яка причина смерті кошеняти, згідно із звітом про результати дослідження патологічного (біологічного) матеріалу № 0008897 п.м./10 від 25.05.2021 року, виданого Лабораторією ім. професора Л.С. Ценковського Держпродспоживслужби?"

3. Яка давність утворення ушкоджень, виявлених у трупі кошеняти, згідно із звітом про результати дослідження патологічного (біологічного) матеріалу № 0008897 п.м./10 від 25.05.2021 року, виданого Лабораторією ім. професора Л.С. Ценковського Держпродспоживслужби? Прижиттєвий чи посмертний характер вони носять?"

4. Якого ступеня тяжкості тілесні ушкодження, виявлені у трупі кошеняти, згідно із звітом про результати дослідження патологічного (біологічного) матеріалу № 0008897 п.м./10 від 25.05.2021 року виданого Лабораторією ім. професора Л.С. Ценковського Держпродспожив-

служби?".

Якщо ж об'єктом судово-ветеринарного дослідження будуть корми чи кормові добавки, то уповноважена особа, котра веде слідство має залучити будь-яку акредитовану лабораторію для проведення лабораторного випробування цих об'єктів, оскільки в спеціалізованих експертних закладах, де проводиться судова експертиза таких об'єктів, можуть бути відсутні технічні умови для проведення такої судової експертизи. Такими лабораторіями можуть бути: Українська лабораторія якості і безпеки продукції АПК (Києво-Святошинський район, селище Чабани, вул. Машинобудівників, 7); Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи (м. Київ, вул. Донецька, 30); Державне підприємство "Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України" (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 6), Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок (м. Львів, вул. Донецька, 11); Регіональні державні лабораторії Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів у кожному обласному центрі України тощо.

У разі залучення акредитованої лабораторії з метою дослідження показників якості і безпечності кормів і кормових добавок, що є об'єктами судової експертизи, слідчий має отримати з лабораторії протоколи випробування досліджених об'єктів, залучити їх до матеріалів кримінального провадження, а потім разом із постановою про призначення судово-ветеринарної експертизи цих об'єктів надати судовому експертові для дослідження. При цьому у постанові слідчого чи прокурора на розв'язання судово-ветеринарного експерта можуть бути поставлені питання іншого характеру, перелік яких запропонований нами, зокрема:

– чи входять до складу корму / кормової добавки з назвою (*приводиться повна назва*), фасованого у (*зазначають вид пакування та його масу*), виробник (*зазначається назва торговельної марки*), номер партії –....., виробленого (*дата*) за ДСТУ / ТУ (*зазначається їх номер і назва*), вилученого (*дата*) під час проведення тимчасових доступів у (*назва виробничої потужності, її адреса*), який згідно з протоколом випробувань №..... від (*дата*) виданим (*зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження*) інгредіє-

нти не передбачені рецептурою? Якщо так, то які саме?

– чи відповідає склад корму / кормової добавки з назвою (*приводиться повна назва*), фасованого у (*зазначають вид пакування та його масу*), виробник (*зазначається назва торговельної марки*), номер партії –....., виробленого (*дата*) за ДСТУ / ТУ (*зазначається їх номер і назва*), вилученого (*дата*) під час проведення тимчасових доступів у (*назва виробничої потужності, її адреса*), який згідно з протоколом випробувань №..... від (*дата*) виданим (*зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження*) змісту маркування, яке є на упаковці цього продукту? Якщо ні, то в чому невідповідність?

– чи можна вважати упакований корм / кормову добавку з маркуванням (*приводиться повна назва*), фасованого у (*зазначають вид пакування та його масу*), виробник (*зазначається назва торговельної марки*), номер партії –....., виробленого (*дата*) за ДСТУ / ТУ (*зазначається їх номер і назва*), вилученого (*дата*) під час проведення тимчасових доступів у (*назва виробничої потужності, її адреса*), який згідно з протоколом випробувань №..... від (*дата*) виданим (*зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження*) містить інгредієнти не передбачені рецептурою, кормом / кормовою добавкою з назвою (*зазначається їх назва*). Якщо ні, то до якої категорії речовин можна віднести досліджені зразки?

– чи відповідають показники якості та безпечності корму / кормової добавки з назвою (*приводиться повна назва*), фасованого у (*зазначають вид пакування та його масу*), виробник (*зазначається назва торговельної марки*), номер партії –....., виробленого (*дата*) за ДСТУ / ТУ (*зазначається їх номер і назва*), вилученого (*дата*) під час проведення тимчасових доступів у (*назва виробничої потужності, її адреса*), який згідно з протоколом випробувань №..... від (*дата*) виданим (*зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження*) вимогам нормативних документів України? Якщо ні, то за якими показниками виявлена невідповідність?

– чи відповідає корм / кормова добавка з назвою (*приводиться повна назва*), фасований у (*зазначають вид пакування та його масу*), виробник (*зазначається назва торговельної марки*), номер партії –....., виробленого (*дата*) за ДСТУ / ТУ (*зазначається їх номер і назва*), ви-

лученого (дата) під час проведення тимчасових доступів у (назва виробничої потужності, її адреса), який згідно з протоколом випробувань №..... від (дата) виданим (зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження) змісту Декларації виробника? Якщо ні, то в чому не відповідність?

– чи відповідає корм / кормова добавка з назвою (приводиться повна назва), фасований у (зазначають вид пакування та його масу), виробник (зазначається назва торговельної марки), номер партії – ....., виробленого (дата) за ДСТУ / ТУ (зазначається їх номер і назва), вилученого (дата) під час проведення тимчасових доступів у (назва виробничої потужності, її адреса), який згідно з протоколом випробувань №..... від (дата) виданим (зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження) за показниками безпечності, відповідно до нормативних документів? Якщо ні, то в чому не відповідність?

– чи дозволяється використання для годівлі тварин корм / кормова добавка з назвою (приводиться повна назва), фасованого у (зазначають вид пакування та його масу), виробник (зазначається назва торговельної марки), номер партії – ....., виробленого (дата) за ДСТУ / ТУ (зазначається їх номер і назва), вилученого (дата) під час проведення тимчасових доступів у (назва виробничої потужності, її адреса), який згідно з протоколом випробувань №..... від (дата) виданим (зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження)? Якщо ні, то яким може бути його(її) подальше використання?

– які наслідки може спричинити корм / кормова добавка з назвою (приводиться повна назва), фасованого у (зазначають вид пакування та його масу), виробник (зазначається назва торговельної марки), номер партії – ....., виробленого (дата) за ДСТУ / ТУ (зазначається їх номер і назва), вилученого (дата) під час проведення тимчасових доступів у (назва виробничої потужності, її адреса), який згідно з протоколом випробувань №..... від (дата) виданим (зазначається назва акредитованої лабораторії в якій проведено лабораторне дослідження) у разі згодування його(її) тваринам?

Після формулювання питань, поставлених на розв'язання судово-ветеринарним експертам, у постанові приводять перелік об'єктів, які будуть йому надані на дослідження. Такими об'єктами можуть бути: труп тварини або жива потерпіла тварина, корм, кормові добавки тощо.

Наприклад, "4. Для дослідження судовому експерту надати: труп собаки, запакований у мішок" або ж "для дослідження судовому експерту надати потерпілу тварину, яка нині перебуває в КП "Центр поводження з тваринами" (м. Харків, проспект Гагаріна, 358)".

Далі у постанові зазначають матеріалізовані об'єкти, котрі будуть надані судово-ветеринарному експертові для аналізу. Такими об'єктами можуть бути: матеріали кримінального провадження, лист запису амбулаторного прийому тварини, рентгенограми, виписка з амбулаторної карти хворої тварини, висновок ультразвукографічного дослідження тощо. Наприклад, "4. Для ознайомлення судовому експерту надати: матеріали кримінального провадження № 1205234785235673 від 17.07.2021 року, лист запису амбулаторного прийому тварини (на 1 арк.); копії рентгенівських знімків (на 6 арк.)".

Судово-ветеринарні дослідження, як правило, супроводжуються застосуванням руйнівних методів дослідження, особливо, якщо це стосується матеріальних об'єктів – трупів тварин, їх фрагментів, біологічного матеріалу тваринного походження, кормів, кормових добавок тощо.

Законодавство України вимагає від судового експерта максимального збереження об'єктів судової експертизи. Розкриваючи цю вимогу, законодавець встановив, що під час проведення судової експертизи об'єкти дослідження можуть бути пошкоджені або витрачені лише у тій мірі, в якій це необхідно для дослідження (ст.5 Закону України "Про судову експертизу" [27], абзац 1 п.4.11 "Інструкції про призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень" [28]).

Застосування методів, що знищують чи пошкоджують об'єкт судової експертизи або змінюють його властивості, допускається за умови отримання письмового дозволу на це замовника судової експертизи та коли є обґрунтовані підстави стверджувати, що застосувати інші методи неможливо для проведення експертних досліджень, відповідно до абзацу 6 п.2.2 та абзацу 2 п.4.11 "Інструкції про призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень" [28].

У зв'язку з наведеним, одним із пунктів резолютивної частини постанови є дозвіл замовника судово-ветеринарної експертизи (слідчого, прокурора) на застосування руйнівних методів дослідження і пошкодження об'єктів дослідження. Наприклад, "5. Дозволюю використання руйнівних методів дослідження, наданих на судово-ветеринарну експертизу об'єктів, у межах, необ-

дування вказаного кримінального провадження, керуючись ст.ст.40, 69, 101, 102, 110, 242, 243 КПК України, –

ПОСТАНОВИВ:

1. Призначити судово-ветеринарну експертизу за кримінальним провадженням, внесеним до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ від (*дата*), до проведення якої залучити судових експертів Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса" МЮ України.
2. На вирішення судових експертів поставити такі питання:
(наводиться перелік питань)
3. Для дослідження судовим експертам надати: труп собаки, запакований у картонну коробку.
4. Для ознайомлення судовим експертам надати: матеріали кримінального провадження № _____ від (*дата*) (на вимогу експертів), постанову.
5. Судових експертів попередити про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого висновку й відмову від виконання покладених на них обов'язків за ст.ст.384, 385 КК України.
6. Дозволяю використання руйнівних методів дослідження, наданих на судово-ветеринарну експертизу об'єктів, у межах, необхідних для повного і всебічного їх дослідження.

Слідчий СВ ВП № х РУП
 ГУНП в _____ області
посада (особистий підпис) Ім'я та прізвище
 тел.: 067-71-54-157, e-mail: dbadgkluk2074@ukr.net

Рис.1 – Загальна схема постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи

Висновки

1. Постанова слідчого про призначення судово-ветеринарної експертизи є процесуальним рішенням, відповідно до частин 1 і 3 ст.110 КПК України.
2. Слідчий або прокурор зобов'язані звернутися до судового експерта для проведення судово-ветеринарної експертизи зокрема, для встановлення причини смерті тварини, а також для встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень.
3. Підстави щодо призначення судово-ветеринарної експертизи у чинному Кримінальному процесуальному кодексі відсутні. Встановити істину щодо злочинів проти життя і здоров'я тварин, особливо за жорстокого поводження з ними, не можливо без застосування спеціальних ветеринарних знань або ветеринарних знань у комплексі із спеціальними знаннями у іншій сфері шляхом проведення судово-ветеринарної експертизи. У зв'язку з цим пропонуємо доповнити статтю 242 КПК такими пунктами: "2 Слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо: 7) встановлення смерті тварини; 8) встановлення характеру та тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини".
4. Для всебічного обґрунтування мотивів прийняття постанови про призначення судово-

- ветеринарної експертизи слідчий чи прокурор повинні посилатись на статті Кримінального процесуального кодексу України: 40 (слідчий орган досудового розслідування), 69 (експерт), 101 (висновок експерта), 102 (зміст висновку експерта), 110 (процесуальні рішення), 242 (підстави проведення експертизи), 243 (порядок залучення експерта).
5. Сформульована система питань в авторській редакції, які можуть бути поставлені на вирішення судовому експерту під час проведення судово-ветеринарної експертизи стосуються живої потерпілої тварини, трупа тварини за насильницької смерті, кормів і кормових добавок для тварин та базуються на принципах формальної логіки, діалектики, системного аналізу, моделювання та здатних позитивно вплинути на ефективність проведення і результативність судово-ветеринарної експертизи, надання обґрунтованого й об'єктивного висновку експерта у категоричній формі.
  6. Дозвіл замовника судово-ветеринарної експертизи (слідчого чи прокурора) на застосування руйнівних методів дослідження, що знищують чи пошкоджують об'єкт судової експертизи або змінюють його властивості лише у тій мірі, в якій це необхідно для дослідження є обов'язковим пунктом резолютивної частини постанови, оскільки судово-ветеринарне дослі-

дження таких об'єктів як трупа тварини, кормів, кормових добавок не можливе без пошкодження, що відповідає одному із принципів судово-експертної діяльності та узгоджується із ст.5 Закону України "Про судову експертизу" [27], абзацом 1 п.4.11, абзацом 6 п.2.2 та абзацом 2 п.4.11 "Інструкції про призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень" [28].

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Автор виражає вдячність науковій консультантці докторці юридичних наук, професорці, заслуженій діячці науки і техніки України, заступниці директора з наукової роботи Національного наукового центру "Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса" Еллі Борисівні Сімаковій-Єфремян за консультативну допомогу під час підготовки статті.

Дослідження виконано ініціативно та не отримало будь-якого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключев О. М. Удосконалення експертного забезпечення правосуддя: теоретичні, правові та організаційні аспекти. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. наук. пр. 2019. Вип. 19. С. 102–117. <http://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.08> (дата звернення: 01.07.2022).
2. Яценко І. В., Дереча Л. М., Парилівський О. І. Новітні наукові й практичні здобутки та перспективи розвитку судово-ветеринарної експертизи живих тварин в Україні. *Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 вересня 2021 року). Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2021. С. 368–373.
3. Яценко И., Дереча Л., Казанцев Р. Новейшие научные и практические достижения и перспективы развития судебно-ветеринарной экспертизы трупов животных в Украине. Современные аспекты судебной экспертизы: теория и практика: матер. Междунар. науч.-практ. конф. судебных экспертиз (г. Кишинев, 01 октября 2021 г.). Кишинев: Tipocart Print, 2021. Т. 2. С. 94–100.
4. Parry N. M. A., Stoll A. The rise of veterinary forensics. *Forensic Sci Int.* 2020. 306:110069. <http://doi.org/10.1016/j.forsciint.2019.110069> (дата звернення: 01.07.2022).
5. De Siqueira, A., Cuevas, S. E. C. Salvagni, F. A., Maiorka, P. C. Forensic Veterinary Pathology: Sharp Injuries in Animals. *Veterinary pathology.* 2016. Vol. 53. Is. 5. Pp. 979–987. <http://doi.org/10.1177/0300985816655850> (дата звернення: 01.07.2022).
6. Wobeser G. Forensic (medico-legal) necropsy of wildlife. *Journal of wildlife diseases.* 1996. Vol. 32. Is. 2. Pp. 240–249. <http://doi.org/10.7589/0090-3558-32.2.240> (дата звернення: 01.07.2022).
7. Mangematin G. Post-mortum examination in food-producing animals – Regulations and standards. *Point veterinaire.* 1999. Vol. 30. Is. 203. Pp. 33–36.
8. Bradley-Siemens N., Brower A. I. Veterinary Forensics: Firearms and Investigation of Projectile Injury. *Veterinary pathology.* 2016. Vol. 53 Is. 5. Pp. 988–1000. <http://doi.org/10.1177/0300985816653170> (дата звернення: 01.07.2022).
9. Лозовий А. І., Сімакова-Єфремян Е. Б. Проблемні питання призначення та проведення судової експертизи в проєкті нового Кримінального процесуального кодексу України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики.* 2011. Вип. 11. С. 195–196.
10. Щербаківський, М. Г. Обов'язкове призначення судових експертиз у кримінальному провадженні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. наук. пр. 2016. Вип. 16. С. 148–157.
11. Ткаченко Н. М. Використання спеціальних знань відповідно до нового Кримінального процесуального кодексу України. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-13>
12. Калюга К. В. До проблеми призначення судових експертиз в умовах нового процесуального законодавства. *Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки*: зб. матер. круг. столу (м. Запоріжжя, 20 лист. 2013 р.). Запоріжжя: Успіх Прінт, 2013. С. 33–35.
13. Циганюк Ю. В., Кравчук О. В., Крушинський С. А. Процесуальний порядок залучення експерта стороною захисту у кримінальному провадженні. *Криміналістичний вісник.* 2014. № 2 (22). С. 28–36.
14. Макаренко Є. І., Здор В. М. Проблеми призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. *Право і суспільство.* 2019. № 3. 218–222. <http://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-36> (дата звернення: 01.07.2022).
15. Павлова Т. О., Жученко О. Д. Призначення судової експертизи в концепції електронного кримінального провадження: теоретичний та практичний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2020. № 3. С. 390–393. <http://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/94> (дата звернення: 01.07.2022).

16. Несімко О., Бараняк В. Проблемні питання призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки.* 2019. Вип. 22. С. 195–198.
17. Жеребко О. І. Судово-експертна діяльність: сутність, принципи, організаційні основи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Запоріжжя, 2010. 20 с.
18. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> (дата звернення: 01.07.2022).
19. Кравченко О. А. Правові та організаційні проблеми регулювання судово-експертної діяльності. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия "Юридические науки"*. 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 233–237.
20. Яценко І. В., Дереча Л. М. Можливості судово-ветеринарної експертизи як нового виду судових експертиз. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: Збірник наукових праць.* 2019. Вип. 19. 550–567. <http://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.044> (дата звернення: 01.07.2022).
21. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.07.2022).
22. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.07.2022).
23. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.06.2022).
24. Правила судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини (методичні рекомендації) / І. В. Яценко, О. І. Парилівський. Харків: ННЦ "ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса", 2022. 47 с.
25. Яценко І. В., Парилівський О. І. Коломоєць Д. К. Обґрунтування питань, що ставляться в ухвалі суду та постанові слідчого при призначенні судово-ветеринарної експертизи трупа тварини з ознаками насильницької смерті від жорстокого поводження. *Ветеринарія, технології тваринництва та природокористування.* 2019. № 4. С. 184–197. <http://doi.org/10.31890/vtpp.2019.04.34> (дата звернення: 01.07.2022).
26. Яценко І. В., Дереча Л. М., Парилівський О. І. Новітні наукові й практичні здобутки та перспективи розвитку судово-ветеринарної експертизи живих тварин в Україні. *Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 вересня 2021 року).* Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2021. С. 368–373.
27. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 01.07.2022).
28. Інструкція про призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень /затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 01.07.2022).

REFERENCES

1. Kliuiev, O. M. (2019). Udoskonalennia ekspertnoho zabezpechennia pravosuddia: teoretychni, pravovi ta orhanizatsiini aspekty [Improvement of expert provision of justice: theoretical, legal and organizational aspects]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, (19), 102–117. <http://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.08> (in Ukr.).
2. Yatsenko, I. V., Derecha, L. M., & Parylovskiy, O. I. (2021). Novitni naukovi y praktychni zdobutky ta perspektyvy rozvytku sudovo-veterynarnoi ekspertyzy zhyvykh tvaryn v Ukraini [The latest scientific and practical achievements and prospects for the development of forensic veterinary examination of live animals in Ukraine]. *Aktualni pytannia ta perspektyvy rozvytku sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Odesa, 3 veresnia 2021 roku).* Odesa: Vydavnychiy dim "Helvetyka" (s. 368–373) (in Ukr.).
3. Yatsenko, Y., Derecha, L., & Kazantsev, R. (2021). Noveyshiye nauchnyye i prakticheskiye dostizheniya i perspektyvy razvitiya sudebno-veterinarnoy ekspertyzy trupov zhivotnykh v Ukraine [The latest scientific and practical achievements and prospects for the development of forensic veterinary examination of animal corpses in Ukraine]. *Sovremennyye aspekty sudebnoy ekspertyzy: teoriya i praktika: Mater. Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. sudebnykh ekspertiz (g. Kishinev, 01 oktyabrya 2021 g.).* Kishinev: Tipocart Print, 2021. T. 2. (s. 94–100) (in Russ.).

4. Parry, N. M. A., & Stoll, A. (2019). The rise of veterinary forensics. *Forensic Sci Int.* 2020. 306:110069. <http://doi.org/10.1016/j.forsciint.2019.110069>
5. De Siqueira, A., Cuevas, S. E.C. Salvagni, F. A., & Maiorka, P. C. (2016). Forensic Veterinary Pathology: Sharp Injuries in Animals. *Veterinary pathology*, 53(5), 979–987. <http://doi.org/10.1177/0300985816655850>
6. Wobeser, G. (1996). Forensic (medico-legal) necropsy of wildlife. *Journal of wildlife diseases*, 32(2), 240–249. <http://doi.org/10.7589/0090-3558-32.2.240>
7. [Mangematin, G.](#) (1999). Post-mortum examination in food-producing animals – Regulations and standards. *Point veterinaire*, 30(203), 33–36.
8. [Bradley-Siemens, N.](#), & [Brower, A. I.](#) (2016). Veterinary Forensics: Firearms and Investigation of Projectile Injury. *Veterinary pathology*, 53(5), 988–1000. <http://doi.org/10.1177/0300985816653170>
9. Lozovyi, A. I., & Simakova-Yefremian, E. B. (2011). Problemni pytannia pryznachennia ta provedennia sudovoi ekspertyzy v proekti novoho Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy [Problematic issues of appointing and conducting forensic examination in the draft of the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, (11), 195–196 (in Ukr.).
10. Shcherbakovskiy, M. H. (2016). Oboviazkove pryznachennia sudovykh ekspertyz u kryminalnomu provadzhenni [Mandatory assignment of forensic examinations in criminal proceedings]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, (16), 148–157 (in Ukr.).
11. Tkachenko, N. M. *Vykorystannia spetsialnykh znan vidpovidno do novoho Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy* [Use of special knowledge in accordance with the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-13>
12. Kaliuha, K. V. (2013). Do problemy pryznachennia sudovykh ekspertyz v umovakh novoho protsesualnogo zakonodavstva [To the problem of appointing forensic experts in the conditions of the new procedural legislation]. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: pershi problemy ta zdobutky*: zb. mater. kruh. stolu (Zaporizhzhia, 20 lyst. 2013 r.). Zaporizhzhia: Uspikh Print (s. 33–35) (in Ukr.).
13. Tsyhaniuk, Yu. V., Kravchuk, O. V., & Krushynskiy, S. A. (2014). Protseptualnyi poriadok zaluchennia eksperta storonoiu zakhystu u kryminalnomu provadzhenni [Procedural procedure for involvement of an expert by the defense in criminal proceedings]. *Kryminalistychnyi visnyk*, 2(22), 28–36 (in Ukr.).
14. Makarenko, Ye. I., & Zdor, V. M. (2019). Problemy pryznachennia sudovoi ekspertyzy u kryminalnomu provadzhenni [Problems of appointment of forensic examination in criminal proceedings]. *Pravo i suspilstvo*, (3), 218–222. <http://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-36> (in Ukr.).
15. Pavlova, T. O., & Zhuchenko, O. D. (2020). Pryznachennia sudovoi ekspertyzy v kontseptsii elektronnoho kryminalnogo provadzhennia: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty [The purpose of forensic examination in the concept of electronic criminal proceedings: theoretical and practical aspects]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (3), 390–393. <http://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/94> (in Ukr.).
16. Nesimko O., & Baraniak, V. (2019). Problemni pytannia pryznachennia sudovoi ekspertyzy u kryminalnomu provadzhenni [Problematic issues of appointment of forensic examination in criminal proceedings]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya: Yurydychni nauky*, (22), 195–198 (in Ukr.).
17. Zherebko, O. I. (2010). *Sudovo-ekspertna diialnist: sutnist, pryntsyipy, orhanizatsiini osnovy* [Forensic expert activity: essence, principles, organizational foundations]. Extended abstract of candidate's thesis (12.00.09). Zaporizhzhia (in Ukr.).
18. *Konstitutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. Zakon Ukrainy (28.06.1996 No. 254k/96-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-bp#Text> (in Ukr.).
19. Kravchenko, O. A. (2013). Pravovi ta orhanizatsiyni problemy rehulyuvannya sudovo-ekspertnoyi diyalnosti [Legal and organizational problems of regulation of forensic expert activity]. *Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsionalnogo unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho. Seryya "Yurydycheskye nauky"*, T. 26, 65(1), 233–237 (in Ukr.).
20. Yatsenko, I. V., & Derecha, L. M. (2019). Mozhlyvosti sudovo-veterynarnoi ekspertyzy yak novoho vydu sudovykh ekspertyz [Possibilities of forensic veterinary examination as a new type of forensic examination]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, (19), 550–567. <http://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.044> (in Ukr.).
21. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy* [Criminal codex of Ukraine]. Zakon Ukrainy (05.04.2001 No. 2341-3). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (in Ukr.).
22. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia* [Code of Ukraine on administrative offenses]. Zakon Ukrainy (07.12.1984 No. 8073-10). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (in Ukr.).

23. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Procedure Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy (13.04.2012 No. 4651–6). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (in Ukr.).
24. Yatsenko, I. V., & Parylovskiy, O. I. (2022). *Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, zapodiianoї zdoroviu tvaryny (metodychni rekomendatsii)* [Rules for forensic veterinary determination of the degree of severity of damage caused to the health of an animal (methodological recommendations)]. Kharkiv: NNTs "ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusa" (in Ukr.).
25. Yatsenko, I. V., Parylovskiy, O. I., & Kolomoiets, D. K. (2019). Obhruntuvannia pytan, shcho stavliatsia v ukhvali sudu ta postanovi slidchoho pry pryznachenni sudovo-veterynarnoi ekspertyzy trupa tvaryny z oznakamy nasylnytskoi smerti vid zhorstokoho povodzhennia [Justification of the issues raised in the court decision and the investigator's decision when appointing a forensic veterinary examination of an animal corpse with signs of violent death due to cruel treatment]. *Veterynariia, tekhnolohii tvarynnytstva ta pryrodokorystuvannia*, (4), 184–197. <http://doi.org/10.31890/vttp.2019.04.34> (in Ukr.).
26. Yatsenko, I. V., Derecha, L. M., & Parylovskiy, O. I. (2021). Novitni naukovi y praktychni zdobutky ta perspektyvy rozvytku sudovo-veterynarnoi ekspertyzy zhyvykh tvaryn v Ukraini [The latest scientific and practical achievements and prospects for the development of forensic veterinary examination of live animals in Ukraine]. *Aktualni pytannia ta perspektyvy rozvytku sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky: materialy Mizhnarodnoi naukovo–praktychnoi konferentsii* (m. Odesa, 3 veresnia 2021 roku). Odesa: Vydavnychiy dim "Helvetyka" (s. 368–373). (in Ukr.).
27. *Pro sudovu ekspertyzu* [About forensic examination]. Zakon Ukrainy (25.02.1994 No. 4038-12). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (in Ukr.).
28. *Instruktsiia pro pryznachennia i provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen* [Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies] / zatverdzheno nakazom Ministerstva yustytzii Ukrainy (08.10.1998 No. 53/5 (u redaktsii nakazu Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 26.12.2012 No. 1950/5). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 73 pp. 6–21 (2).

Related identifiers:
 10.5281/zenodo.6471059
http://forumprava.pp.ua/files/006-021-2022-2-FP-Yatsenko_3.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2022_2_3.pdf

License (for files):
[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 04.07.2022
Accepted: 29.07.2022
Published: 01.08.2022
Available online: 01.08.2022

Cite as:

Яценко, І. В. (2022). Проблеми укладання уповноваженою особою постанови про призначення судово-ветеринарної експертизи та шляхи їх вирішення. *Форум Права*, 73(2), 6–21. <http://doi.org/10.5281/zenodo.6471059>

Yatsenko, I. V. (2022). Problemy ukladannya upovnovazhenoyu osoboyu postanovy pro pryznachennya sudovo-veterynarnoyi ekspertyzy ta shlyakhy yikh vyrishennya [Problems of Making a Decision On the Appointment of Forensic Veterinary Examination by an Authorized Person and the Ways to Solve Them]. *Forum Prava*, 73(2), 6–21. <http://doi.org/10.5281/zenodo.6471059>